

Kataszteri felmérések

A természetföldrajzi dolgozatok első lépései közé tartozik az adatbázis felépítése. Ehhez, témánként változó vizsgálatokat és megfigyeléseket tartalmazó terepi adatgyűjtést végzünk.

Ennek célja, hogy a témánkhoz tartozó tereptárgyakról, földrajzi jelenségekről ugyanazokat a tulajdonságokat gyűjtsük össze szisztematikusan. Ezeknek az adatoknak a feldolgozásával készülhetnek el az adatok közötti összefüggéseket megjelenítő diagramok, és a különböző térinformatikai szoftverrel készíthető tematikus térképek. Az így nyert ábrák és térképek kiértékelése adja egy tudományos dolgozat (például szakdolgozat) vagy egy gyakorlati geográfusi munka gerincét.

Egyedi tájérték-kataszteri felmérés

Az egyedi tájértékekre vonatkozó hathetes terepgyakorlaton a tájban előforduló természeti és emberi értékek felvétele történik. Az 1996. évi LIII. Tv. A természet védelméről rögzíti az egyedi tájértékek kataszterezési kötelezettségét, amelynek lefolytatását az MSZ 20381:1999 szabványban rögzítette.

A felmérés célja:

Felvételezni adott település teljes közigazgatási területén (kül- és belterületen) törvény szerinti egyedi tájértékeket. Ennek eredményeként a település turisztikai, területfejlesztési minősítéséhez, gyakorlati túraszervezéshez kaphatunk támpontokat, vagy egyszerűen hozzájárulhatunk természeti és kulturális örökség megőrzéséhez. A TÉKA rendszerben már meglévő értéknél elfogadjuk a meglévő azonosítókat, itt a cél a változó paraméterek felvétele, friss fotódokumentáció kiegészítése, valamint a meglévő anyag kiegészítése.

A felmérés eszközei:

A felvételhez fényképezőgép, kataszteri adatlap, GPS és/vagy topográfiai térkép, egyedi tájérték lista szükséges. Az elsődleges feldolgozás Excel táblázatkezelő vagy valamilyen adatbázis-kezelő, valamint térinformatikai szoftverben történik.

A felmérés lépései:

1. Tanulmányozzuk az egyedi tájérték kataszteri rendszer módosított kategóriáit. Az Interneten az eredeti, szakmailag hibás, rendszert találjuk meg, ezért kérjük a csatolt lista használatát.
2. Térképen előre bejelöljük az egyedi térképjelekkel jelölt tereptárgyakat, folyamatokat. Megkeressük a TÉKA adatbázisban a településen fellelhető egyedi tájértékeket. Egyeztetünk az adott önkormányzattal a kulturális örökségre (a többi tájérték típusra is rákérdezhetünk) nézve, mit ismernek már védett értéknek, vagy mit gondolnak ők értékes elemnek.
3. Ezután szisztematikus rendszerben végigjárjuk a település összes utcáját és külterületi útját, dűlőjét, gyalogösvényét, figyelve a lista szerinti potenciális értékeket. Az észlelt tájértéknél megállva, sorszámot adunk, rögzítjük annak térbeli helyzetét, fotódokumentációt készítünk (nagyobb tereptárgy esetén akár több részletről is).
 - A tájérték sorszámához, terepre menetel előtt megkeressük a KSH honlapján a település statisztikai kódját, s ehhez a három betűhöz adjuk 001 sorszámmal elkezdve a jelzéseket.
 - Helyzetének rögzítéséhez 1:10 000 méretarányú topográfiai térkép (bizonyos területekre a fénymásolata az Intézetből elvihető), ennek hiányában 1:25:000 méretarányú topográfiai térkép vagy turistatérkép alkalmas.
3. A kataszteri adatlapban szereplő tulajdonságok értelemszerűen kitöltendőek. Törekedjünk arra, hogy adott tulajdonság kifejezéséhez azonos fogalmakat használjunk (lásd módszertani segédlet). Földtudományi tájértékek esetén a 2. számú, részletesebb adatlapot kérjük kitölteni.
4. A kataszteri adatok számítógépre vitele. Az összegyűjtött adatokat kódoljuk. A kódoláshoz végignézzük az adott tulajdonsághoz tartozó adatokat. Szöveges adat esetén a megírt tulajdonságokat sorszámozzuk, majd a sorszámot az adott kérdés sorszáma után írva kapjuk meg az adott tulajdonsághoz tartozó kódot. Számadat esetén rögzítjük a beírt mennyiséget. A kódokat valamilyen táblázat vagy adatbázis-kezelő programban, legegyszerűbb módon például Excel táblázatban, egyesével rögzítjük.
5. Települési egyedi tájérték térkép elkészítése a kiválasztott térinformatikai szoftverben.

Segédlet:

1. tájérték-kataszteri adatlap
2. földtudományi tájérték-kataszteri adatlap
3. egyedi tájérték kategóriarendszer Dobos A. et al. 2001. Szabó J. – Sütő L. 2004.
4. <http://www.tajvedelem.hu/index.php/egyedi-tajertek/szakirodalom/>
5. www.tajertektar.hu
6. Szabó J. – Sütő L. 2006. Az egyedi tájérték kataszterezési program tapasztalatai a Cserehát példáján. – Geomorfológus Találkozó, EKTf Földrajz Tanszék, Eger, 2002. október 4-5. Konferenciakötet. – p. 81-100.

Műszaki Szabvány Az egyedi tájértékek kataszterezéséhez. MSZ 20381:1999. – Magyar Szabványügyi testület, 1999

M4. Az egyedi tájértékek típusai és fajtái. (előírás)

A földtudományi részt módosította: *Dobos A. - Gasztonyi É. - Kozák M. - Püspöki Z. - Sütő L. 2001.*

Az 1. részt módosította: *Szabó J. - Sütő L. 2001-2004. (kézirat)*

1. Kultúrtörténeti értékek

1.1. Településsel kapcsolatos egyedi tájérték

1.1.1. Épület, építmény, képzőművészeti alkotás

1.1.1.1. Kúria

1.1.1.2. Vámház

1.1.1.3. Csárda

1.1.1.4. Fogadó

1.1.1.5. Szobor

1.1.1.6. Lakóház

1.1.1.7. Régi iskolaépület

1.1.1.8. Kastély

1.1.1.9. Egyéb épület, építmény

1.1.2. Vallás

1.1.2.1. Kápolna

1.1.2.2. Kálvária

1.1.2.3. Harangláb

1.1.2.4. Harangtorony

1.1.2.5. Feszület

1.1.2.6. Védőszentek szobrai

1.1.2.7. Templom

1.1.2.8. Parókia, plébánia

1.1.3. Birtokjel, határjel

1.1.3.1. Határdomb

1.1.3.2. Határárok

1.1.3.3. Határkő

1.1.3.4. Határmezsgye

1.1.4. Temetkezés

1.1.4.1. Sírkő

1.1.4.2. Kopjafa

1.1.4.3. Régi temető

1.1.4.4. Síremlék

1.1.5. Védelemmel kapcsolatos

1.1.5.1. Erőd

1.1.5.2. Várfal

1.1.5.3. Vizesárok

1.1.5.4. Sánc

1.1.5.5. Laktanya

1.1.6. Földmérés

1.1.6.1. Szintezési alappont toronnyal

- 1.1.6.2. *Szintezési alappont*
- 1.1.7. *Forrásfoglalás, kút*
- 1.1.8. *Kertépítészet*
 - 1.1.8.1. *Kastélykert, kúriakert*
 - 1.1.8.2. *Emlékliget*
 - 1.1.8.3. *Néppark*
 - 1.1.8.4. *Vadaskert*
- 1.1.9. *Jellemző településszerkezet; településképet őrző utca, tér*
- 1.2. *Közlekedéssel kapcsolatos egyedi tájérték***
 - 1.2.1. *Út*
 - 1.2.1.1. *Hadiút*
 - 1.2.1.2. *Postaút*
 - 1.2.1.3. *Hajóvontató út*
 - 1.2.1.4. *Sóút*
 - 1.2.1.5. *Jellegzetes gyalogút, kocsiót*
 - 1.2.2. *Híd, alagút, viadukt, rév, komp, kikötő*
 - 1.2.3. *Vasút, vasútállomás, őrház, lóvasút, erdei vasút*
 - 1.2.4. *Mélyút*
 - 1.2.5. *Útmenti fasoros*
 - 1.2.6. *Kötélpálya, sikló, energiavezeték*
 - 1.2.7. *Kilométerkő*
- 1.3. *Termeléssel kapcsolatos egyedi tájérték***
 - 1.3.1. *Agrártörténeti egyedi tájérték*
 - 1.3.1.1. *Majorság*
 - 1.3.1.2. *Pince, pincesor, pincetelep, présház, borház*
 - 1.3.1.3. *Magtár*
 - 1.3.1.4. *Itatóhely (gémeskút, csordakút)*
 - 1.3.1.5. *Verem, zsiszikelő*
 - 1.3.1.6. *Hídmérleg*
 - 1.3.1.7. *Öntözőmű*
 - 1.3.1.8. *Halastó*
 - 1.3.1.9. *Egyedi tájhasznosítás (teraszírozás, nadrágszij parcellák, szénégetés stb.)*
 - 1.3.1.10. *Tűzvigyázó torony*
 - 1.3.1.11. *Határjelző kőrakások, csőszkunyhók*
 - 1.3.1.12. *Gazdasági épületek (Istálló, ól, csűr, pajta, méhes stb.)*
 - 1.3.2. *Ipartörténeti egyedi tájérték*
 - 1.3.2.1. *Malom, malomárok, malomtó*
 - 1.3.2.2. *Műhely, üzemépület*
 - 1.3.2.3. *Erőmű*
 - 1.3.2.4. *Kohó, vashámor*
 - 1.3.2.5. *Egyéb ipartörténeti emlék*
 - 1.3.3. *Bányászat*
 - 1.3.3.1. *Táró*
 - 1.3.3.2. *Horpa*
 - 1.3.3.3. *Külszíni fejtés*
 - 1.3.3.4. *Fúrótorny, aknatorony*
 - 1.3.3.5. *Szállítópálya, dúsitó, őrlő, törők*
 - 1.3.3.6. *Meddőhányó*
 - 1.3.4. *Vízgazdálkodás*
 - 1.3.4.1. *Csatorna, zsilip, áteres, gát, szivattyútelep*

1.3.4.2. *Víztorony*

1.3.4.3. *Tározó*

1.3.5. Erdészház, csúszda, vadászház, vadászles, erdőhatárt jelző fasor

1.4. Történelmi eseménnyel vagy személlyel kapcsolatos egyedi tájérték

1.4.1. Ütközet-, ill. csatahely, táborhely, tanácskozási hely

1.4.2. Sírmező, tömegsír

1.4.3. Emlékmű (emlékszobor, emlékoszlop, emléktábla)

1.4.4. Híres emberekkel kapcsolatos emlékhely

1.4.5. Történelmi népmondai emlékhely

1.4.6. Harcászati földmű vagy építmény

2. Földtudományi értékek

2.1. Magmás képződmények, mineralizációk, jelenségek és formák

2.1.1. Plútói összletek jelenségei, formái

2.1.2. Szubvulkáni testek jelenségei, formái

2.1.3. Vulkáni testek jelenségei, formái

2.2. Üledékes képződmények, mineralizációk, jelenségek és formák

2.2.1. Tengeri üledékes összlet

2.2.2. Tavi üledékes összlet

2.2.3. Folyóvízi üledékes összlet

2.2.4. Szárazföldi üledékes összlet

2.2.5. Vegyes eredetű üledékes összlet

2.3. Metamorf képződmények, mineralizációk, jelenségek és formák

2.3.1. Alacsony fokú metamorfózis jelenségei, formái

2.3.2. Közepes fokú metamorfózis jelenségei, formái

2.3.3. Nagyfokú fokú metamorfózis jelenségei, formái

2.3.4. Kontaktjelenségek

2.4. Szerkezeti elemek, jelenségek, formák

2.4.1. Töréses szerkezetek és formák

2.4.2. Gyűrődéses szerkezetek és formák

2.4.3. Egyéb szerkezeti formaelemek

2.5. Tömegmozgásos folyamatok és formák

2.5.1. Omlások formái

2.5.2. Csuszamlások formái

2.5.3. Kúszások formái

2.5.4. Folyások formái

2.6. Folyóvízi folyamatok és formák

2.6.1. Völgyek

2.6.2. Hordalékkúpok

2.6.3. Delták

2.6.4. Teraszok

2.6.5. Ártéri formák

2.6.6. Mederformák

2.7. Partformák és jelenségek

2.7.1. Abráziós formák

2.7.2. Akkumulációs formák

2.8. Karsztos képződmények, mineralizációk, jelenségek, formák

2.8.1. Oldásos (lepusztulásos) formák

2.8.1.1. *Negatív formák*

- 2.8.1.2. *Pozitív (maradvány)formák*
- 2.8.2. Akkumulációs formák
- 2.8.3. Komplex karsztos térszínek
- 2.9. *Periglaciális képződmények***
 - 2.9.1. Talajfagyformák
 - 2.9.2. Krioplanációs formák
 - 2.9.3. Deráziós formák
- 2.10. *Hidrológiai jelenségek***
 - 2.10.1. Források
 - 2.10.2. Folyóvízi jelenségek
 - 2.10.3. Állóvizek
- 2.11. *Poligenetikus képződmények, mineralizációk, jelenségek és formák***
 - 2.11.1. Szikes formák és folyamatok
 - 2.11.2. Egyéb

3. *Biológiai értékek*

3.1. *Fák*

- 3.1.1. Nyílt területen álló magányos fa
- 3.1.2. Facsoport, nevezetes idős fa, egyéb fásítás

3.2. *Bokros, sövény*

3.3. *Gyep, gyepsáv*

- 3.3.1. Gyepfolt
- 3.3.2. Gyepsáv

3.4. *Fészkelőhely, táplálkozóhely, migrációs útvonal, mesterségesen kialakított élőhely*

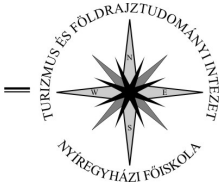
4. *Tájképi értékek*

4.1. *Kilátópontok*

4.2. *Egyedi látványképek*

4.3. *Községi bel- és külterületi jellegzetes, vagy egyedi falukép*

4.4. *Tanösvény*

Melléklet

M1. Az egyedi tájérték nyilvántartásához szükséges nyomtatvány (előírás)

EGYEDI TÁJÉRTÉK ADATLAP

1. *Település neve:*
2. *Jelzet vagy sorszám (település KSH száma – 001-től sorszám):*
3. *Az egyedi tájérték megnevezése:*
4. *Típusa:*
5. *Pontos helyszín (településrész, dűlő, stb.):*
6. *GPS koordináták:*
- *7. *Tulajdonos vagy kezelő:*
8. *Az egyedi tájérték főbb jellemzői:*
9. *Kor, keletkezés időpontja:*
10. *Állapot minősítése (bolygatottság, látható, bemutatható, állékonyság, rekultiváció):*
11. *Veszélyeztetettsége (A veszélyeztetettség intenzitása, jellege):*
12. *Szükséges intézkedés (állagfenntartás, megóvás érdekében):*
13. *Védettség jelenlegi foka:*
14. *Egyéb információk az objektum megőrzésével kapcsolatban (tájképi illetve egyéb jelentősége):*
15. *fotó száma:*

Adatfelvétel időpontja:

Adatfelvevő:

Adatforrás:

FÖLDTUDOMÁNYI EGYEDI TÁJÉRTÉKEK

GEOLÓGIAI ÉS GEOMORFOLÓGIAI ÉRTÉKEK KIEGÉSZÍTŐ KATASZTERI ADATLAPJA

1. Az objektum megnevezése: **Homokbánya**

2. Értéktípus: **2.2.5.**

3. Jelzet vagy sorszám: **Fu-1**

*4. Helyrajzi száma:

5. Helye:

5.1. Középtáj: *kistáj*: **Észak-magyarországi-medencék: Keleti-Cserehát**

5.2. Település: **Fulókércs**

5.3. Pontos helyszín (*településrész, dűlő, stb.*): **A településen átfolyó Bélus-patak egyik K-i mellékvölgyében, a Petri-völgy É-i oldalán az istálló mögött, lefordulni a hídnál.**

5.4. EOY koordináták: **X=346 100, Y=802 500**

5.5. Az objektum feltáródásának oka (*természetes feltárás, útbevágás, bánya*): **Felhagyott bánya, illetve építkezési hely (a térkép hibásan jelöl nagy bányát, az a túloldalon van!).**

6. Tulajdonviszonyok:

6.1. Tulajdonos: **Magán? Egykori TSZ**

6.2. Kezelő: **A tulajdonos**

7. Az objektum mérete: **50 m hosszú 2 m magas**

8. Értéktípus: **2.2.5.**

8.1. Az alapkőzet neve: **Pannon szürke agyag és homok**

8.2. Kor, rétegtani besorolás, tektonikai jelleg: **Pannon-pleisztocén**

8.3. A formakincs megnevezése: **Homokos tengeri és lakusztikus üledékek, kavicstakaró hiányzik, áthalmozott üledékek, szürkeagyag (völgykitöltődés).**

8.4. A morfológiai érték (*feltételezett*) keletkezési kora: **Főként pannon**

8.5. Az egyedi tájérték főbb jellemzői: **Hullámos bolygatott felszín a völgyoldalban, a geológiai értékek nem azonosíthatóak újabb feltárás nélkül.**

9. Jelenlegi állapot minősítése (*környezet, bolygatottság, látható, állékonyosság, rekultiváció*): **Felhagyott, rosszul látható, a szukcesszió előrehaladt, nem állékony, nem bemutatható.**

10. Oktatási, nevelési jelentőség:

10.1. Bemutathatóság: **Nem alkalmas jelenlegi állapotában.**

10.2. *Bemutató javasolt módja:* **A bányafal megtisztítása, függőleges falak kialakítása, a leomlott anyag elhordása.**

10.3. *Megközelíthetőség:* **Jó, bár a földút nagyobb gépjárművel nem járható nehézségek nélkül.**

11. *Veszélyeztetettség (A veszélyeztetettség intenzitása, jellege):* **A szukcesszió igen előrehaladott, omlásveszély nincs.**

12. *Érzékenység a természetes eróziós folyamatokra és az antropogén beavatkozásokra:* **Érzékeny**

13. *Szükséges intézkedés (állagfenntartás, megóvás érdekében):* **A falak tisztítása, az omladék elszállítása.**

14. *Védettség jelenlegi foka:* –

15. *Az önkormányzat állásfoglalása:* –

*16. *Természetvédelmi eszmei értéke:*

*17. *Egyedi tájértéknek minősíthető:*

18. *Egyéb információk az objektum megőrzésével kapcsolatban (tájképi illetve egyéb jelentősége):* –

19. *Dia száma:*

Adatfelvétel időpontja: **2003.06.28.**

Adatfelvevő: **Demeter Gábor , Vámos Mariann**

Adatforrás, irodalom: **Egy helybeli földműves.**

**Ezeket nem kell kitölteni*